

TOVĂRĂȘIA

oai economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășilor și însoțirilor economice,
a sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice

itoemită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 10, 20 și 30, a fiecărei luni.

Ca adaus la „LIBERTATEA“.

Anul II.

ORĂȘTIE, 20 August v. 1907.

Nrul 23.

Roada anului 1907

în lumea întreagă.

De câte-ori simțim că ne amenință vre-un neajuns, ne place să ne mîngăiem cu gîndul, că doar o avea vecinul, ori fratele — ne-or ajuta ei cumva. Cam așa s'au mai mîngăiat cei mai mulți și acum cînd s'a știut că roada de bucate în anul acesta la noi în țară e mai mică, mai slabă ca în anul trecut.

Și mîngăierea aceasta ne părăsește acum, cînd din da-

Grâu	477 mil. măji m. față	de 528 măji din anul 1906.
Săcară	366 » » » » »	» 360 » » » » »
Orz	218 » » » » »	» 218 » » » » »
Ovăș	364 » » » » »	» 344 » » » » »
Cucuruz	150 » » » » »	» 180 » » » » »

În celelalte părți a lumii s'a produs în total:

1502 milioane măji metr. de bucate față de
1621 » » » » » din anul trecut.

În special mai puțin s'a produs în anul acesta grâu, cucuruz și ovăș, pe cînd săcară și orz în anul acesta e mai mult ca în 1906.

Peste tot în lumea întreagă — Europa, Americile, Africa și Australia laolaltă — bucatele produse în anul acesta dau următoarele cifre:

în milioane de măji metrice			
	în 1907	în 1906	diferința
grâu	859·86	938·48	- 78·62
săcară	407·14	399·24	+ 7·90
orz	331·35	326·30	+ 5·05
ovăș	541·19	535·92	+ 6·77
cucuruz	937·24	1051·68	- 114·74
Total	3076·78	3251·62	- 174·84

Prin urmare cantitatea tuturor bucatelor în anul 1907 a fost mai mică decît în anul 1906 cu aproape 175 milioane (174·84) măji metr. În mijlociu socotit, în anul acesta săcară, orzul și ovăș a dat o roadă mai bună, dar în acelaș timp grâul și cucuruzul din anul acesta e mai puțin ca în anul trecut.

După socoțile făcute prin magazinele negustorilor și

tele oficiale ce le publică ministrul de agricultură al țării noastre, — știm că nu numai în țara noastră, dar' în lumea întreagă s'au făcut în anul acesta mai puține bucate, ca în cei din urmă doi ani.

După aceste socoteli, în anul acesta, în lumea întreagă s'au făcut 3076 milioane (și 0·78) măji metrice de bucate, (o maje are 100 klgrame sau cam 6—7 măsurile de cîte 20 litri) adecă mai puțin ca în anul trecut cu 174 milioane (și 0·84) măji metrice.

Din aceste bucate s'au produs în Europa:

în milioane de măji metrice		
	în 1907	în 1906
grâu	42·62	48·64
săcară	8·54	5·34
orz	4·96	4·76
ovăș	8·41	18·94
cucuruz	9·91	12·57
Total	74·46	90·25

Total dar 74·46 față de 90·25

Ca să putem socoti dacă bucatele rodite în anul acesta vor fi oare îndestulitoare pentru susținerea întregii omenimi, facem pe temeiul întrebunțării din anul trecut o socoteală, după care, pentru mîncare și sămîntă în anul următor 1907/8 va fi de lipsă cam 3146 milioane m. metrice de bucate (grâu, cucuruz și toate laolaltă) Față de această trebuință în anul acesta s'a produs numai 3077 milioane. Ar fi dar' o lipsă de 69 milioane măji metrice. Știm însă că în magazine a rămas cam peste 74 milioane măji și astfel ar mai întrece încă vre-o 5 milioane. Ca să

fie așa însă ar trebui ca până la sfîrșitul anului economic 1907/8 (până în August 1908) toate bucatele din toate magazinele să fie scoase la vînzare — ceea-ce cu greu să va întîmpla și astfel în multe părți foametea încă să va ivi.

Ca să avem o icoană tot mai lămurită despre cea roadă a anului, care pe noi mai ales ne atînge, în numărul viitor vom da mai amănunțite despre roada din Ungaria și România, și apoi pe scurt din Austria, Germania, Franța și alte cîteva țări — care ne sunt mai aproape.

Țineți bine samă de groaza acestor numeri, care ne spun mai lămurit decît ori-ce vorbe că în anul acesta în multe părți foametea își va arăta chipul fioros.

Noi să grijim cel puțin de atîta, ca să nu vindem acum ieftin, să fim siliți să cumpărăm scump în primăvară. Mai ales, că zile grele ne așteaptă.

Asigurarea vitelor.

În ziua de Sft.-Măria s'a ținut în școala română din Orăștie adunarea ce s'a conchemat pentru înființarea unei societăți pentru asigurarea economilor contra pagubelor în vite.

Temelia pe care e să se ridice această societate în conglăsuire cu statutele ce au fost primite de adunare, este ajutorarea împrumutată și creștinească.

Ori-ce gînd de cîștig ori de speculație, va fi departe de această societate, care să bazează pe același simțemînt de umanitate și de dragostea pentru deaproapele, ca și Reuniunile de înmormîntare. De aceea această societate nu va fi societate comercială, ci societate filantropică.

Statutele primite vor fi traduse în ungurește și instruite de o comisie de 3, aleasă de adunare, care sub conducerea dlui Vasile C. Osavadă, va îngriji ca acele cît mai curînd să fie înaintate ministrului de agricultură pentru întărire.

Statutele odată aprobate, societatea își va începe activitatea binefăcătoare, și prin despăgubirile ce le va plăti membrilor năpăstuiți cu perderi în vite, — va șterge multe lacrimi și va alunga multe griji de pe frunțile proprietarilor de vite.

Conbinându-se secții (despărțeminte) cu cîte 2—3 mii de vite, s'a putut ajunge a să pune o taxă tare ușoară, aproape nesimțită, și și asta fiind de plată numai atunci cînd să întîmplă vre-o pierdere în vitele din aceeași secție. Pentru vremea de epidemie asemenea s'a fixat în statute o formă foarte potrivită și puțin îngreunătoare.

Societatea avînd statutele întărite, își va putea întinde activitatea peste întreagă țara.

Din dragostea ce să arată în toate părțile pentru această alcătuire, putem prevedea, că în curînd vom fi mai bogați cu un așezămînt din cele mai folositoare.

Alții — și noi.

Societățile culturale ungu-rești Emke, Dmke, Fmke și altele de acest fel, care își găsesc ținta și rostul ființei lor în nutrirea șovinismului prin cultură și apoi prin ori-ce mijloace „pacinice“, de curînd au luat hotărîrea să alcătuiască o mare bancă națională, care să oprească băncile naționalităților în pretinsa lor cîștigare de teren pe socoteala unguurilor icuiți prin ținuturile unde să găsească bani de ale naționalităților.

Plănuita bancă și-ar forma capitalul de 10 milioane coroane mai ales din fondurile societăților, pe care le-ar investi în acții.

Ori cîte nădejdi ar lega conducătorii societăților Emke și celelalte de izbînda noiei bănci și ori-care ar fi suma capitalului ce le-ar putea stringe în jurul băncii — noi credem, că la urma urmelor puțină ispravă vor putea arăta. Căci noi, care cunoaștem condițiile între care poate lucra o bancă cu bune

izbinzi, știm că o bancă, ce-și are dela început temelie răz-bunarea și ruina al-tora — nu poate să producă roade sănătoase nici pentru ac-ționari nici pentru poporul, în numele căruia să alcătuieste.

D'aceia nu teama de noua bancă nici îngrijorarea de soarta băncilor noastre ne face să ne oprim asupra acestei vești.

Ce dorim să țintuim din această pornire a societăților ungurești este faptul, că acestea își iau osteneala să judece asupra ajutorării — după ele — faptele a poporului unguresc, pentru care scop nu pregetă să-și întrebunțeze chiar fondur-ile lor proprii în acțiuni, cu-rat economice.

Scoatem la iveală acest fapt, ca să-l știe și conducătorii so-cietăților noastre culturale. Poate vor găsi prilej să se gîn-dească, dacă erau în drept să treacă așa grăbit peste propu-nera, ce am făcut-o ca să con-tribue cu o parte a fondurilor lor la alcătuirea cit mai grab-nică a unei Centrale pentru tovarășii sătești.

Aici nu era vorba de alcă-tuirea unei bănci de truț, a unei bănci concurente. Căci era vorba de gătirea unui așeză-mînt, chemat să înzestreze sa-tele pentru ridicarea căruia s'au alcătuit societățile noastre, cu cele mai puternice mijloace de înaintare cu tovarășii eco-nomice.

S'a spus atunci de bărbați altfel luminați și frunțași, că țintele culturale ale socie-tăților noastre nu pot încăpea cu acțiuni economice. (!)

Apoi să ne răspundă acesti frunțași, dacă își pot ei închi-pui ascultarea și gustarea unei poezii de cătră acela, că-ruia i-să scoate din grajd vita să i-o bată la dobă?

Explicația apoi cu „împăr-țirea“ muncii, după care socie-tățile culturale să îngrijească numai de progresul literaturii și cel cultural în general; fun-dațiunile să dea stipendii, băn-cile să îngrijască numai acțiu-nile economice, — credem că la noi mai ales, nu are în-dreptățire.

Cum să cere dela băncile noastre să sprijinească și ac-țiuni culturale, — tot ace-

leași obligamente le au și so-cietățile noastre culturale, să sprijinească și acțiuni econo-mice!

Și aici nu înțelegem numai Asociațiunea, care în timpul din urmă începe să lucre și pe acest teren. Cine împedecă de pildă soc. pentru fond de teatru, ori fundațiunea Gozdu, ori alte fun-dațiuni și așezăminte ale noastre, ca prin așezarea capitale-lor pe care le au, să ajute fondări de așezăminte econo-mice, care în tot cazul le pot asigura cametele ce le au azi, ba și mai mult, după efecte și depuneri ori după alte plasări.

Ca să spun o singură pildă: Dacă să poate, ca o mare parte din averea fundațiunii Gozdu să zacă, cu mare folos, adevă-rat, în acții și efecte dela „Hazai-bank“ din Budapesta, de ce n'ar putea fi așezați alt-rind de bani în acții de-ale băn-cilor noastre ori apoi în por-niri ca cea pentru o centrală pe sama tovarășiiilor sătești. Că ar avea folos tot așa de mare.

Și numai cu ajutorul acestor bani s'ar putea înlesni alcă-tuirea la cel puțin 100 tovă-rășii sătești. Și pentru cele 1—2 mii cor. așezate în quote pe la diferitele tovarășii sătești, ar garanta averea frunțașilor din sate, ce ar fi aleși în direcțiune și în comitetele de supraveghere.

Tot așa ar fi și cu banii societăților culturale — ce ar fi așezați în tovarășii sătești.

Pe lângă asta însă, în chi-pul acesta societățile noastre culturale și fundațiunile, ar ajuta direct la înaintarea economică, prin care ar ajunge la teren mult mai mănos pentru a-și fructi-fica propriile nizuințe cultu-rale și de educație!

Pornirea societăților ungu-rești — să nu o luăm din vorbă în vorbă ca o pildă de urmat — dar' să ne fie un *memento*, ca să chibzuim, cum am putea avea pe toți factorii nostri în ogorul pentru înaintarea noastră economică, — mai ales prin to-vărășii, pe urmele căroro mai înveselitor să dezvoaltă și cul-tura, și educația, și literatura și întreg eul nostru de neam, ce vrea să aibă un viitor mai bun!

Dela „Plugarul“.

Societatea pe acții „Pluga-rul“ din Cacova anunță pu-blicul românesc, că cu 1 Sept. a pus în lucrare un nou ram-de acțiune și anume asigura-rea vitelor. Acesta e întâiul caz că o bancă românească să ocupă și cu asigurarea vitelor.

Noi care de cite-ori numai ni-să dă prilej, îndemnăm ca băncile noastre să îmbrățișeze și alți rami de lucrare, — nu numai acela cu împrumuturi în bani, — salutăm cu deosebită bucurie pornirea societății „Plu-garul“.

În acelaș timp însă, tocmai pentru-că la noi Românii noi ne-am ocupat și am îndemnat mai mult pentru asigurarea vi-telor — am dorit mult ca „Plu-garul“ să fi găsit cea mai po-trivită formă pentru întruparea vrednicei ținte, ce și-a propus. Să nu cumva prin o acțiune pripită, ori a cărei temelii n'ar fi deplin studiate și probate, să se infunde o mișcare atît de prețioasă. În special rugăm fră-țește pe vrednicii nizuitori dela „Plugarul“ să țină samă de rin-duielile §-ui 453 și următorii din Legea comercială, art. 37 din 1875.

Intrucît asigurarea vitelor o fac în cadrele unei Reuniuni de binefacere pentru ajutorarea împrumutată, — să aibă aproba-rea statutelor din partea minis-trului de agricultură, din care să fie eschisă ori-ce afacere co-mercială ori de speculă. Căci altcum trebuie să depună o cau-ție de cel puțin 200.000 cor., mai ales că, pe temeiul de to-vărășie ocazională, nu să poate lucra prin o singură tovă-rășie — în întreagă țara, cum anunță direcțiunea „Plu-garului“.

Și apoi la fixarea taxelor să nu să uite procentul de mor-talitate și risicul epidemiilor!

Ne place să credem că di-recțiunea „Plugarului“ a ținut samă de toate aceste și că ac-țiunea începută va fi rodnică și sănătoasă.

Cînd vom cunoaște statutele dela „Plugarul“, — vom mai reveni.

De-ale tovarășiiilor.

— Date și fapte. —

La 1 Ianuarie 1905 să aflau în *Germania* (Țara nem-țească) 23.559 tovarășii, cu 3,592.208 tovarăși. Cele mai multe tovarășii, 16.199 la nu-măr — cu peste 50% din nu-mărul tovarășiiilor, adecă cu 1,873.769 membri, sunt întemeiate pe răspunderea nețăr-murită; în acest fel de tovară-șii tovarășul intră cu toată averea sa, fiind: „*toți pentru unul și unul pentru toți*“.

7207 tovarășii avînd 1,692.626 tovarăși, au luat forma răspun-derei țărnuite numai la par-tea scrisă; și restul de 153 tovarășii, cu 25.813 tovarăși, și-au însușit răspunderea mem-brilor față de creditori, tovară-rășii cu o sumă dela început statornicită, care întrece par-tea de acții cu de 2, 3 sau mai multe ori.

După cit să vede, felul din urmă de tovarășii cu o formă de răspundere foarte discutabilă, nu a luat nici un avînt; totalul sumelor statornicite pentru răs-punderea membrilor față de creditori, să ridică la 519.046.514 mărci, ceea-ce revine la 72.020 mărci pentru fiecare tovarășie.

Asămănat cu întreaga po-pulațiune a Germaniei, avem 6.210 tovarășii la 100.000 lo-cuitori.

Să vede că în apusul Ger-maniei, unde proprietatea mijlo-cie și mică e mai număroasă, tovarășiiile sunt mai număroase și mai felurite ca în răsăritul „Iunkerilor“, marilor proprietari; să mai vede că tot din pricina acestei deosebiri, în afară de deosebirea culturală, cei mai mulți tovarăși sunt în regatul Württemberg, pe cînd în Prusia sunt cei mai puțini: Württembergul are 10.734, iar' Prusia numai 5.551 tovarăși la 100.000 locuitori!

*

La sfîrșitul anului 1906 erau în *Elveția*, după statistica se-cretariatul Federațiunei magazi-nelor de consum elvețiene, 450 tovarășii de consum (bolte) cu 180.000 membri. Aceste tovă-rășii au 996 prăvălii prin cari au cumpărat și vîndut în cursul anului mărfuri în valoare de 75 milioane coroane.

Scoatem la iveală faptul vrednic de amintit, că pe cînd tovarăşiiile din oraşe, în număr de 240 au 726 prăvălii şi o întoarcere de mărfuri în valoare de 60 milioane cor., — restul tovarăşiiilor răspîndite mai mult la sate, în număr cam de 210 nu au decît 270 prăvălii, neînfăţişînd o întoarcere mai mare ca 15 milioane coroane.

* * *

Dela 23 la 25 Septembrie st. n. Uniunea internaţională a tovarăşiiilor îşi va ţinea **congresul** (adunarea), ce obișnuiește să ție din 2 în 2 ani, la oraşul Cremona, din nordul Italiei. Un program cît să poate de bogat cu povețe la organizarea și legiurile feluritelor tovarăşii, ne asigură că o muncă serioasă va împodobi ședințele congresului. Să anunță și o conferință a unei doamne olandeze, despre „*Femeea și tovarăşiiile*“.

Păcat că nu să duc unele „cucoane“ de la noi, ca să vadă cum îşi înțelege aiurea femeea rolul ei în societate, — și cît de rodnică ar fi munca femeii românce în mișcarea noastră pentru tovarăşii!

Scopul de căpetenie a acestei mari tovarăşii este:

1. Să întărească legăturile între tovarăşi și organizațiunile tovarăşiiilor din felurite țări.

2. Să unească producțiunea întovărășită a unei țări cu consumația întovărășită a alteia;

3. Să înlesnească buna stare generală și neatîrnarea claselor muncitoare pe toate căile și îndeosebi studiind și încurajînd cele mai bune mijloace de remunerație.

Mult s'ar putea învăța aci!

Banca „Transsylvania“.

De cînd s'a alcătuit, banca de asigurare „Transsylvania“ din Sibiu, a fost ținută de aproape „românească“. Și asta în urma unei șirete apucături a Sașilor dela cirna băncii, care la început au dat loc atît în direcțiune, cît și în corpul funcționarilor și citorva Români.

Numele de „Transsylvania“, apoi mai ales faptul că agenții ce cutreeră satele cu chiu cu vai, au fost și sunt în mare parte Români, care folosesc și corespondență și tipărituri românești — toate au fost potrivite ca necunoscătorii de lucruri să creadă, că banca „Trans-

sylvania“ e bancă chiar românească. Și în urmare și-au ținut de datorință să o sprijinească, să-și facă asigurările acolo atît contra focului, cît și de viață.

Cu cît să înmulțiau însă asigurării români, cu atît sașii găsiu tot mai potrivit timpul să tot scoată pe Români din slujbele conducătoare, și unde numai e vre-o slujbă cu venit mai bun, — să o infunde cu un Sas.

Așa a ajuns în locul directorului român Brote, un Sas, în locul membrilor români din direcțiune — alții Sași.

Acum de curînd locul ce-l ocupa Românul Comșa la cassă, cu toate scrisorile gazetelor noastre, a fost umplut zilele aceste cu un Sas! Intreagă conducerea e săsească. Toate venitele le au Sașii. Intreagă banca e săsească. Puținii Români ce mai sunt p'acolo trebuie să stea chitic, — la ordinele Sașilor.

Și cu toate astea mulți Români mai găsești, care și azi să creadă că ei îşi dau bănișorii de asigurare unei instituții „românești“. Plătesc asigurările și mai scump numai să fie la „Transsylvania“.

Până aci — a fost destul.

Dacă frații Sași nu vreau să știe ce să cade, — să știm noi ce ni-să impune.

Să lămurim cel puțin d'acum înainte, că „Transsylvania“ nu e bancă românească, și prin urmare, ea n'are nici un fel de titlu de a fi mai aproape de punga Românului decît ori-care altă societate de asigurare!

Căci ori avem și la conducere și la venite partea ce ni-să cuvine, în asemănare cu asigurările românești — ori ne chibzuim asigurările așa cum ne place, și nu cum ne-ar îndemna dragostea de a sprijini și noi o instituție, care baremi în parte ar fi românească!

Centrala tovarăşiiilor.

Zi de zi să înmulțesc răspunsurile ce ne sosesc, din o mulțime de comune, prin care ni să vestește că e tot mai mare numărul acelor frați țerani, care pătrunși de puterea ce zace în tovarășire, anunță că doresc să între ca tovarăși, subscriind la Centrala tovarăşiiilor quote (acții) de cîte 10 cor.

Până acum s'au anunțat, în vreme de 12 zile, peste 700 acții. Nădăjduim că vestirile înbucurătoare vor sosi tot mai multe prin ce tot mai aproape ne știm de întruparea gîndului de a avea odată Centrala tovarăşiiilor, cu ajutorul căreia mișcarea pentru

tovarăşiiile sătești să ia avîntul falnic, trebuincios unei lucrări atît de mari și atît de binefăcătoare pentru poporul nostru.

E cu neputință, ca atunci cînd toate popoarele, toate brezlele s'au pătruns de în-sămînatatea întovărășirii și și-au alcătuit pentru apărarea și înmulțirea averii lor, sute și zeci de mii de tovarăşii, — noi români să nu ne putem urni din loc, să nu înțelegem și să nu nizuim să avem tovarăşii.

Credința noastră izvorită din dragostea de neam este, că cu ajutorul de Centrale pentru tovarăşii, vom putea ajunge mai pe ușorul să avem mai în grabă tovarăşii pe satele noastre.

D'aceea pentru alcătuirea unei astfel de Centrale, cerem sprijinul fie-cărui român de bine! Suntem mîngăiați, că pe satele noastre încep să înțeleagă rostul și în-sămînatatea chemării noastre. Și zi de zi să anunță subscriitorii de quote (acții) la Centrală. Să grăbească și cei-ce până acum n'ar fi răspuns. Să avem prilejul fericit să conchemăm cît de curînd adunarea de constituire a Centralei pentru Tovarăşii.

STIRI

Tovarăşii pentru mașini. Frații nostri săteni din România, înțelegînd însemnătatea ce o au mașinile în lucrarea pămîntului, prin întovărășire și-au cumpărat o mulțime de mașini agricole. În toată România, sătenii au 39 tovarăşii pentru cumpărarea de mașini. Numărul membrilor dela aceste tovarăşii este de 1189 — iar numărul mașinilor de 91.

Peste tot în România sunt 55 pluguri cu aburi și 4530 locomobile, dintre care 357 servesc după treerat, la purtatul de mori.

*

Congresul tovarăşiiilor. În luna aceasta să țină în oraşul Cremona din Italia congresul „Uniunii internaționale a tovarăşiiilor“, la care vor lua parte reprezentanți de-ai tovarăşiiilor din toate țările. Acesta este al 7-lea congres lumesc.

Sunt temeri că reprezentanții tovarăşiiilor agrare să vor aprinde în discuție, cu cei dela tovarăşiiile de consum — în care caz poate că tovarăşiiile vor găsi că e mai bine ca astfel de congrese să țină fie-care soiul de tovarăşie — deosebit una de alta.

*

Contra emigrărilor. O nouă și ciudată lege are de gînd să aducă în toamnă naintea dietei ministrul trebilor din lăuntru ale țării, Andrásy: lege contra emigrărilor (eșirii din țară). Ci-că va face să nu să mai dee pasaport decît aceluia care și-au împlinit toate datorințele față de stat.

Ce-o mai fi și asta?

Până n'am trecut de miliție, n'o să mă lase se plec din țară.

De-s dator ceva în dare, și din pricina sărăciei, a acelei sărăcii, ce mă face să caut locuri mai cu venit, n'am putut plăti darea, n'o să mă lase să plec din țară!

Ba urmînd așa, poate zice, că n'am trecut și peste anii de slujbă honvezească, după linie, așadar peste 32 ani, nu pot eși din țară, că ma am datorințe față de țară!

Iar' cînd is peste 33—34 ani nu mă mai duc, că nu-s mai așa voinic.

Interesantă închisoare are să fie asta pentru cetățenii țării.

*

Nouă bancă românească să înființează în Beclean (comitatul Bistrița-Năsăud). Banca să va numi „Minerva“. În fruntea mișcării stă dl Dr. Octavian Pavella noul avocat român din Beclean. S'ar putea altfel?...

De pe porneală vedem că noua bancă încă să va ocupa numai cu împrumute în bani și apoi cu procese pe bani.

Noi credem că altcum ar trebui să se facă la noi acțiunile economice. Înainte de toate ne trebuie tovarăşii pentru popor — și apoi bănci pentru domni.

*

Emigrările din Torontal, comitat bogat și în Români, dupăcum arată într'un raport vicișpanul, cresc în fie-care lună. Până în August s'au scos 18.648 pașapoarte, aproape fiecare pentru 3 persoane, mare parte pentru America.

Asta în Torontal, Canada anul Ungariei, țara latifundiilor, cu pămînt bogat și roditor. Ce o fi pe unde nu-i brazdă de pămînt?!

*

Băi cu peatră de fer. În hotarul comunelor Delinești și Tîrnova s'au găsit bogate băi cu peatră pe fer. Să spune că

